

FILM

<https://youtu.be/yil9-WPmSo>

BEHÖVS VERKLIGEN ALLT DET HÄR??

Förebygga avfall handlar om....

Inköp och upphandling

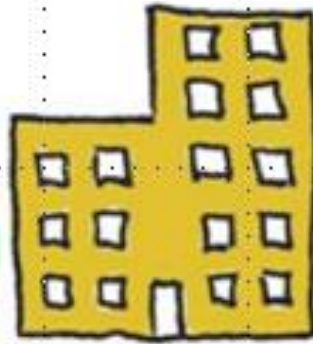
Logistik

Lagring

Användning av produkter

Kom ihåg att det bästa avfallet är det som inte uppstår

Förebyggande

Lite praktiskt...

- Stäng av din mobiltelefon
- Wifi: Anslut till HUFB-GUEST
- Utrymningsvägar
- Toaletter
- Fika och lunch

John-Erik Jansson
Kommunalråd Söderhamns kommun

Pär Johansson

Välkommen !

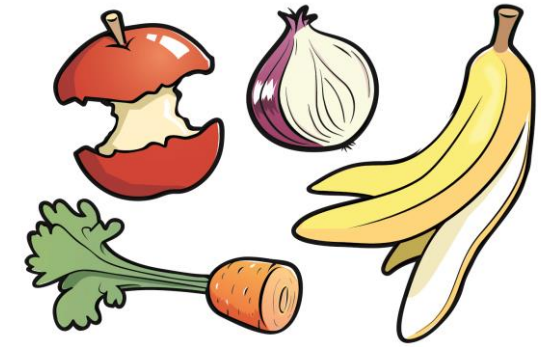
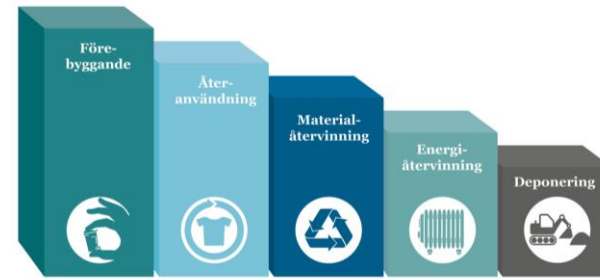

Krav enligt miljöbalken och
avfallsförordningen

Kommunala avfallsplaner om
förebyggande och hantering av avfall
– Arbetsnamn “Kretsloppsplaner”

Samarbete för att underlätta
genomförande under planperioden

Många mindre insatser skapar stor
sammantagen nytta

Tidplan och aktiviteter

2019				2020					2021
Sept	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Mars-april	Maj-juni	Hösten	
Planering Förberedelser		Arbete med mål och åtgärder					Remiss och utställning Beslutsprocess		Genomförande
	Start- seminarium	Avfalls- förebyggande 6/11	Fler- bostadshus 4/12	Nedskräp- ning/plast 29/1		Slut- seminarium			

Susanna Vesterlund,
Upphandlingsmyndigheten

Välkommen !

Ställa krav på hållbar upphandling

Susanna Vesterlund

2019-11-06

Värdet av **OFFENTLIG UPPHANDLING**
i Sverige

17% av BNP **683** miljarder kronor*

Antal **ANNONSERADE**
upphandlingar

18 525
stycken**

*Baserat på statistik från 2016
**Baserat på statistik från 2017

Upphandlingsmyndighetens vision

Sunda offentliga affärer för en hållbar framtid

Nationella upphandlingsstrategins 7 inriktningsmål

1. Offentlig upphandling som strategiskt verktyg för en god affär

2.

Effektiva inköp

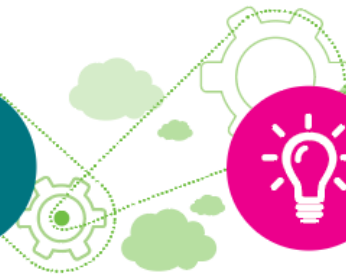
3.

En mångfald av
leverantörer och
en väl fungerande
konkurrens

4.

En rättssäker
offentlig
upphandling

5.

En offentlig
upphandling som
främjar innovatio-
ner och alternativa
lösningar

6.

En miljömässigt
ansvarsfull offentlig
upphandling

7.

Offentlig upphand-
ling som bidrar till
ett socialt hållbart
samhälle

Utgångspunkter för hållbarhetskriterier

- ▶ **Nationella upphandlingsstrategin**
 - ▶ Miljömässigt ansvarsfull upphandling
 - ▶ Socialt hållbart samhälle
- ▶ **Livscykelperspektiv**
 - ▶ Vilken miljöpåverkan finns?
 - ▶ Var sker den påverkan?
 - ▶ Vilka upphandlingskrav är effektiva och möjliga att följa upp?

Hållbarhetskriterier

Kriteriebiblioteket

Välj produktområde

Klicka på plustecknet för att visa områdets produktgrupper eller på texten för att läsa mer om området.

+ IT och telekom	+ Livsmedel och måltidstjänster
+ Bygg och fastighet	+ Sjukvård och omsorg
+ Städ och kemikalier	+ Giftfri förskola
+ Fordon och transport	+ Arbetsrättsliga villkor
+ Kontor och textil	

- ▶ Färdigformulerade krav
- ▶ Drivande
- ▶ Tre nivåer
- ▶ Kvalificeringskrav/teknisk specifikation/kontraktsvillkor
- ▶ Referensgrupp
- ▶ Frivilliga att använda

Klimatpåverkan av inköp i kommuner och regioner

18 miljoner ton CO₂-e
och stor påverkan på
landanvändning

Resultat av Miljöspendanalys,
indikerad klimatpåverkan av
inköp år 2016

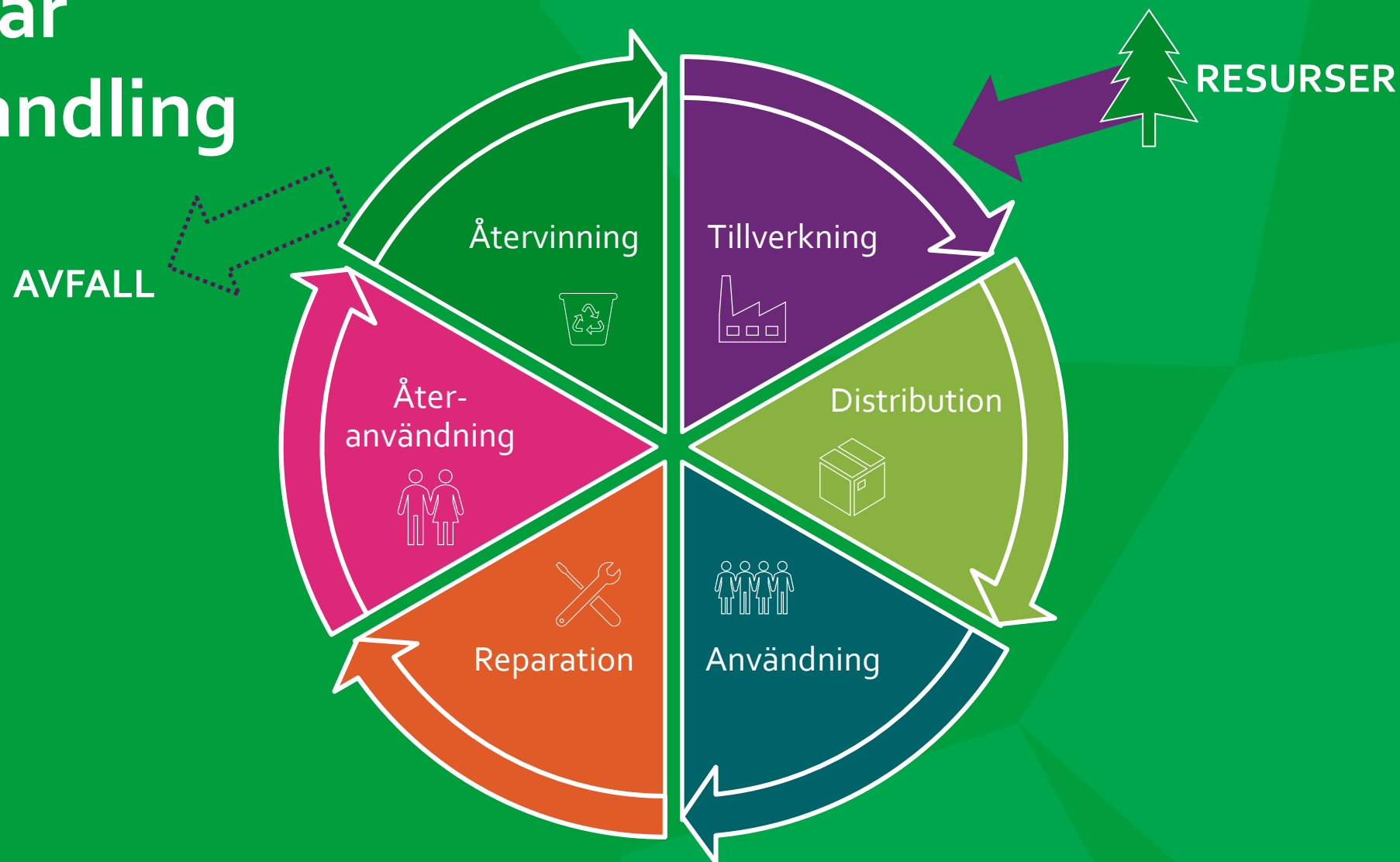
Konsumentavfall

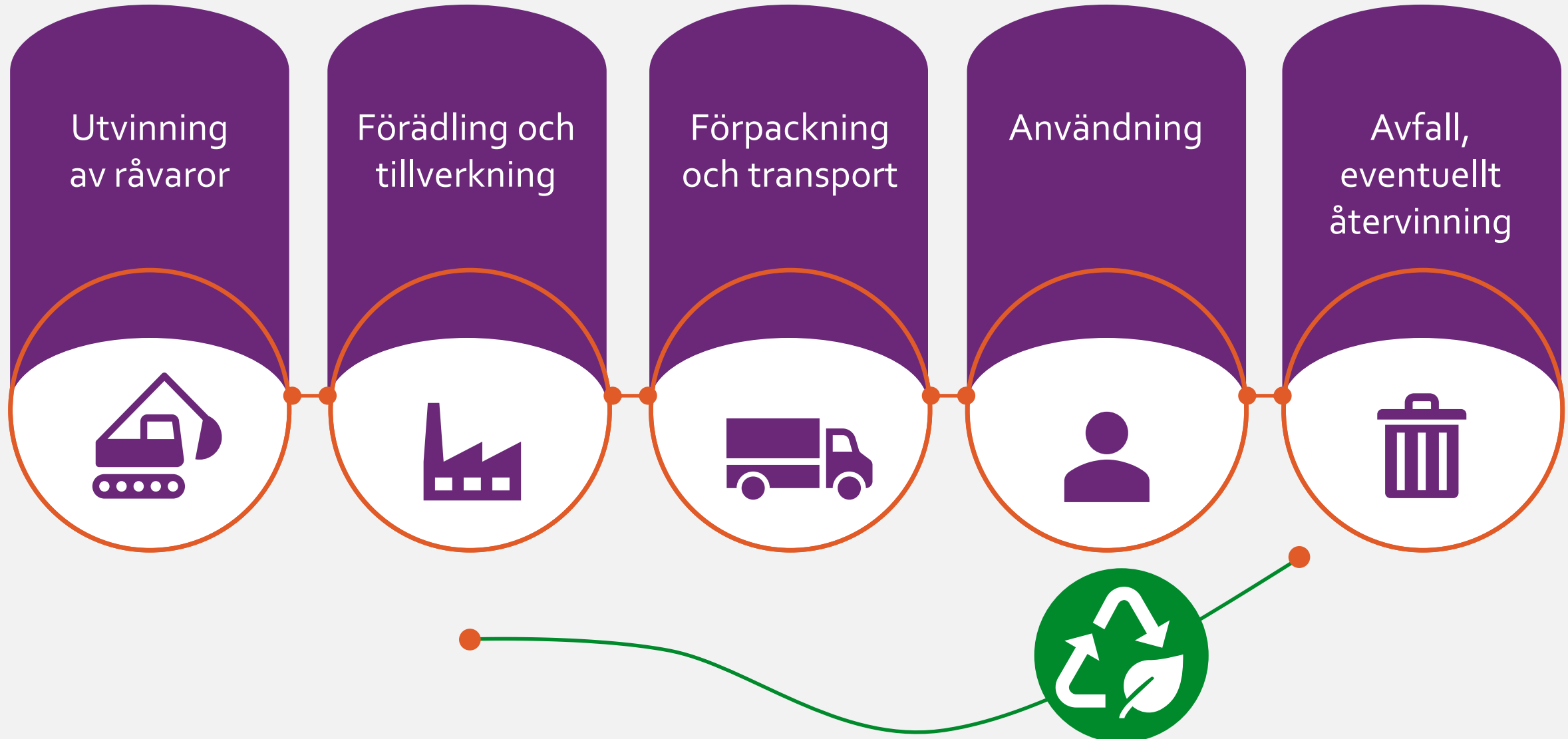
Det synliga avfallet:

- ▶ Avfall från tillverkning
- ▶ Avfall från produktion och utvinning av material
- ▶ Avfall från elproduktion

= **Avfallsfotavtryck**

Cirkulär upphandling

Kemikaliekrav minskar mängden farliga ämnen

- ▶ Specifika ämne /grupper av ämnen begränsas eller utesluts

Exempelvis

- ▶ Flamskyddsmedel
- ▶ Mjukgörare, ftalater
- ▶ Bisfenoler
- ▶ Tungmetaller
- ▶ Biocider (antibakteriella ämnen)
- ▶ Ämnen på Reach's kandidatförteckning

Exempel: Hållbarhetskriterier för datorer och bildskärmar

Exempel på miljöaspekter för en dator under livscykeln

- ▶ Resurser:
 - ▶ 1200 - 1800 kg material
 - ▶ 22 kg kemikalier
 - ▶ 1500 liter vatten
- ▶ Energi:
 - ▶ 240 kg fossila bränslen
 - ▶ 3000 kWh
- ▶ Klimatpåverkande utsläpp:
 - ▶ 200 – 300 kg CO₂-ekv. (tillverkning)
- ▶ Avfall:
 - ▶ 1200 kg avfall (laptop)

Ökad livslängd och återvinning

- ▶ Ökad livslängd
 - ▶ Garanti- och serviceavtal
 - ▶ Tillgång till reservdelar
 - ▶ Utformning och instruktioner för enkel reparation
 - ▶ Minne och lagring datorplattor
 - ▶ Livslängd uppladdningsbart batteri
 - ▶ Robusta datorer
- ▶ Återvinningsbarhet
 - ▶ Plastmärkning
 - ▶ Metallinlägg

Återvinningstjänster

- ▶ Säker insamling, dataradering och uppgradering av IT-utrustning
- ▶ Rapportering kring återanvändning och återvinning av produkterna

Fyra taktiska angreppssätt i upphandlingar för ökad cirkularitet

1. Produkter och tjänster som möjliggör och sluter materialflöden
2. Nya och innovativa produkter och material som främjar en hållbar cirkulär ekonomi
3. Lösningar som skapar cirkulära flöden
4. Lösningar som främjar hållbar industriell symbios och cirkulära system

Tack!

Mer inspiration och vägledning
hittar du på vår webbplats

upphandlingsmyndigheten.se

Frågeservice

Telefon, måndag – torsdag kl. 9-12

On line, dygnet runt

@uhmynd

Upphandlingsmyndigheten

@upphandlingsmyndigheten

Upphandlingsmyndigheten

Vad innebär att ställa funktionskrav?

- ▶ Beskriver vad man vill uppnå och inte hur.
- ▶ Frångår krav på lösningar till krav på effekt och behov.
- ▶ Möjliggör nytänkande och utveckling.
- ▶ Öppnar upp för innovativa lösningar.
- ▶ Låser inte leveransen till en särskild teknik, metod eller produkt.

Camilla Alfredsson, Helsingborgs stad

Välkommen !

Helsingborg gör affärer

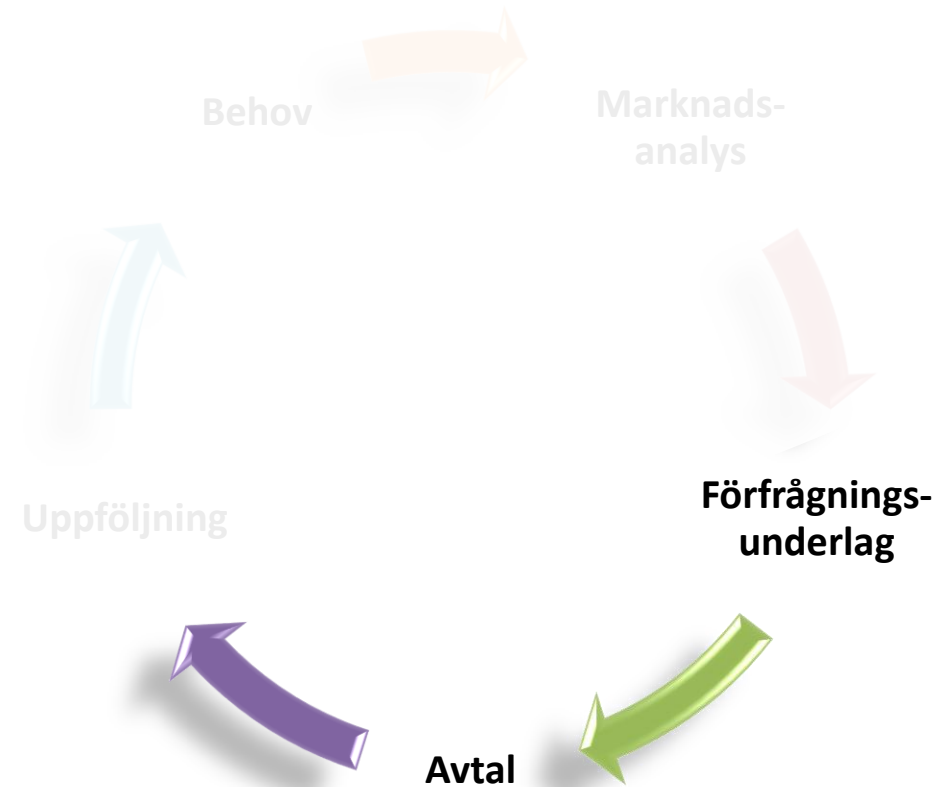
Hållbarhet är prioriterat

- Arbetsfrämjande krav
- Arbetsrättsliga villkor
- Etiska villkor
- Miljö

Vi prioriterar
Vi följer upp
Fokus på rätt effekt
Premiera seriösa leverantörer

Vi tar ansvar för hela inköpsprocessen

Vi tar ansvar för inköpsprocessen

Kostnad 1 % av upphandlad volym.

Minskad klimatpåverkan

Den pågående klimatförändringen är en av vår tids största utmaningar. Helsingborg har skrivit under det regionala i uppropet Fossilfritt 2020. Sveriges riksdag har beslutat att nettoutsläppen ska vara noll 2050. I Helsingborg är transporter, arbetsmaskiner och uppvärmning största utsläppsposterna.

- Tjänstefordon
- Resebyrå
- Taxi
- Buss med förare
- Skolskjuts
- Måltidstransporter
- Drift-, underhåll- och serviceuppdrag
- Bygg- och anläggning
- Uppvärmning av fastigheter
- El

Undvik skadliga kemikalier

Farliga ämnen i varor är ett växande problem, våra livsmedel och dricksvattnet behöver skyddas bättre. Barn och unga är särskilt känsliga för påverkan av kemikalier.

- Lek- och hobbymaterial
- Gymnastiskutrustning
- Datorer och mobiltelefoner
- Arbetskläder och arbetsskor
- Kontorsmaterial
- Rengöringsmedel
- Köksutensilier
- Möbler
- Städtkjänster
- Materialval inom bygg- och anläggning

Cirkulär ekonomi

- ☐ Från 520 kilo avfall per invånare till 300 kilo till 2020!
- ☐ Våra linjära system ska bli mer cirkulära, ditt avfall är min resurs.
- ☐ Hejdå plast!

- Sjukvårdsmaterial
- Lek- och hobbymaterial
- Gymnastiskutrustning
- Datorer och mobiltelefoner
- Arbetskläder och arbetsskor
- Förbrukningsmaterial, exempelvis kontorsmaterial, rengöringsmedel
- Köksutensilier
- Bygg- och anläggningsentreprenader (materialval, avfallsminimering)

Ekologiska livsmedel

- 40 procent av stadens livsmedel, och ökande, ska vara ekologiskt
- Stort intresse för närodlad
- Matsvinn, säsongsanpassat, utbildningar

- Fukt och grönt
- Personalfukt
- Kött och fisk
- Bröd
- Mejeriprodukter
- Catering
- Konferensanläggningar
- Event

Larmlista (avtal som går ut inom 12 månader)

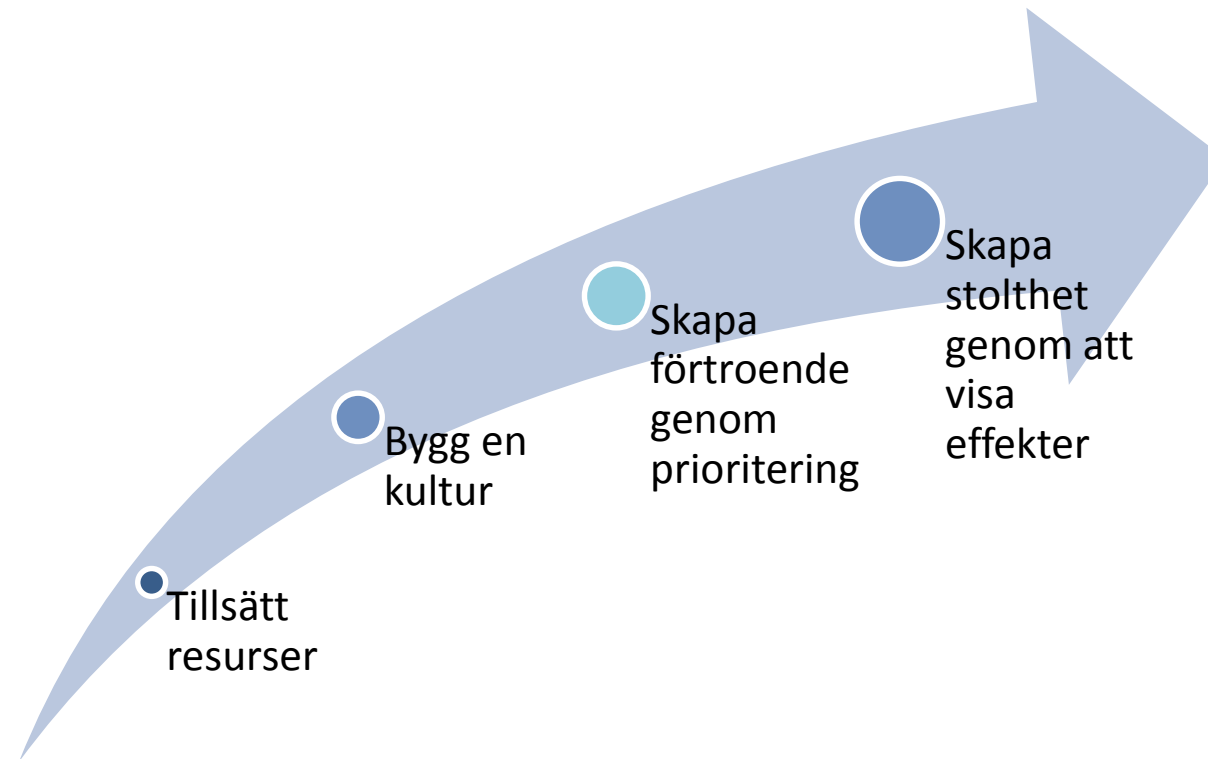
Namn	Kategori	Miljö	Arb.främjande	Arbetsrättsliga	Funktion	Innovation	SME	Inköpsstyrning	Övrigt	Hållbarhetsstrateg
Möbler till förskola, låg- och mellanstadiet	INTERNSERVICE	2	1	1						Elina, Magnus
Möbler till högstadiet och gymnasiet	INTERNSERVICE	2	1	1						Elina, Magnus
Chefs - och ledarskapsutveckling, Chef med operativt verksamhetsansvar	PERSONAL	1							0	
Chefs - och ledarskapsutveckling, Ledarorientering	PERSONAL	1							0	
Chefs - och ledarskapsutveckling, Nysom chef	PERSONAL	1							0	
Chefs - och ledarskapsutveckling, Projektledarutbildning	PERSONAL	1							0	
Posthantering, intern och extern	EJ KATEGORISERAT	2		1					0	
Posthantering, intern och extern	INTERNSERVICE	2		1					0	
Resebyråtjänster	PERSONAL	2							0	
Trä- och metallslöjdmaterial	FÖRBRUKNINGSMATERIAL	2		1					0	
Elmaterial och ljuskällor HBV - Storel	ENTREPRENAD/DRIFT/UNDERHÅLL	2		1					0	
Hotell & Restaurang Hovs Hallar AB	PERSONAL	0							0	
Hotell Erikslund AB	PERSONAL	0							0	
Hotell Riviera Strand AB	PERSONAL	0							0	
Hotell Öresund AB	PERSONAL	0							0	
Konferensanläggningar	PERSONAL	0							0	
Margretetorps Gästgivaregård	PERSONAL	0							0	
Milgårdarna AB	PERSONAL	0							0	
Personalfrukt - Helsingborgs stad	LIVSMEDEL	2	1	1						Elina, Magnus
Restaurang & Hotell Skansen i Båstad AB	PERSONAL	0							0	
Storköksutrustning III	LIVSMEDEL	2	1	1						Kristina
Storköksutrustning III	LIVSMEDEL	2	1	1						Kristina, Magnus
Storköksutrustning III	LIVSMEDEL	2	1	1						Kristina, Magnus
Torekov Hotell Resort AB	PERSONAL	0							0	
Valhall Park Hotell och Konferens	PERSONAL	0							0	
Örenäs Slott Hotell och Konferens AB	PERSONAL	0							0	
Storköksservice	LIVSMEDEL	2	1	1						Kristina, Magnus
Byggnadskonstruktör konsult WSP Sverige AB	ENTREPRENAD/DRIFT/UNDERHÅLL	1	0	1						Kristina
Byggnadsantikvarisk entreprenör	ENTREPRENAD/DRIFT/UNDERHÅLL	1		1						
Byggnadskonstruktör konsult Strutor	ENTREPRENAD/DRIFT/UNDERHÅLL	1		1						
Byggnadskonstruktör konsult Sweco Structures	ENTREPRENAD/DRIFT/UNDERHÅLL	1		1						
Byggnadskonstruktör konsult Tyréns	ENTREPRENAD/DRIFT/UNDERHÅLL	1		1						
Byggnadskonstruktör konsult ÅF-Infrastructure AB	ENTREPRENAD/DRIFT/UNDERHÅLL	1		1						
Byggservice - entreprenörer Bab Byggtjänst AB	ENTREPRENAD/DRIFT/UNDERHÅLL	2	1	1						Kristina, Magnus
Byggservice - entreprenörer Byggmästarn i Skåne	ENTREPRENAD/DRIFT/UNDERHÅLL	2	1	1						Kristina, Magnus
Byggservice - entreprenörer Erlandsson Bygg i Syd AB	ENTREPRENAD/DRIFT/UNDERHÅLL	2	1	1						Kristina, Magnus
Byggservice - entreprenörer Karaten Bygg AB	ENTREPRENAD/DRIFT/UNDERHÅLL	2		1						
Byggservice - entreprenörer Peab Byggservice AB	ENTREPRENAD/DRIFT/UNDERHÅLL	2		1						
Entrémattor	INTERNSERVICE	2		1					0	Elina
Läromedel	MEDIA OCH LÄROMEDEL	1							0	

Tips!

- Kanelbulle-metoden
- Prioritera, prioritera, prioritera
- Kill your darlings – stryk!
- Låt inte det bästa bli det godas fiende
- Följ upp!
- Återkoppla resultat och fira!

Sammanfattning

PAUS

Anna Hjort, Göteborgs stad

Välkommen !

Avfallsförebyggande i praktiken – Goda exempel från Göteborgs Stad

191106 Anna Hjort, Kretslopp och vatten,
Göteborgs Stad

Göteborgs
Stad

Kommunens avfall

1/4

Minska avfallet 30 % till 2030

Göteborgs
Stad

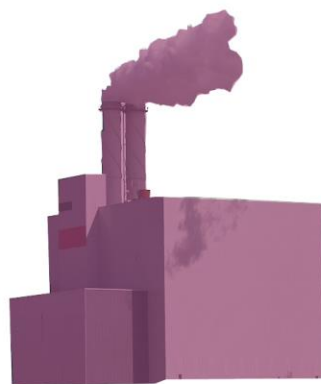

Göteborgs
Stad

Användning

Produktion

Produktval

Förvaring

Logistik

Inköp

**Men hur gör vi,
då?**

Två pilotprojekt

Öteborgs
ad

Hå

1

Vilket avfall har vi?

2

Varför uppstår det?

3

Hur kan vi minska?

Sekelbo 40 åtgärder

Göteborgs
stad

engångsmaterial

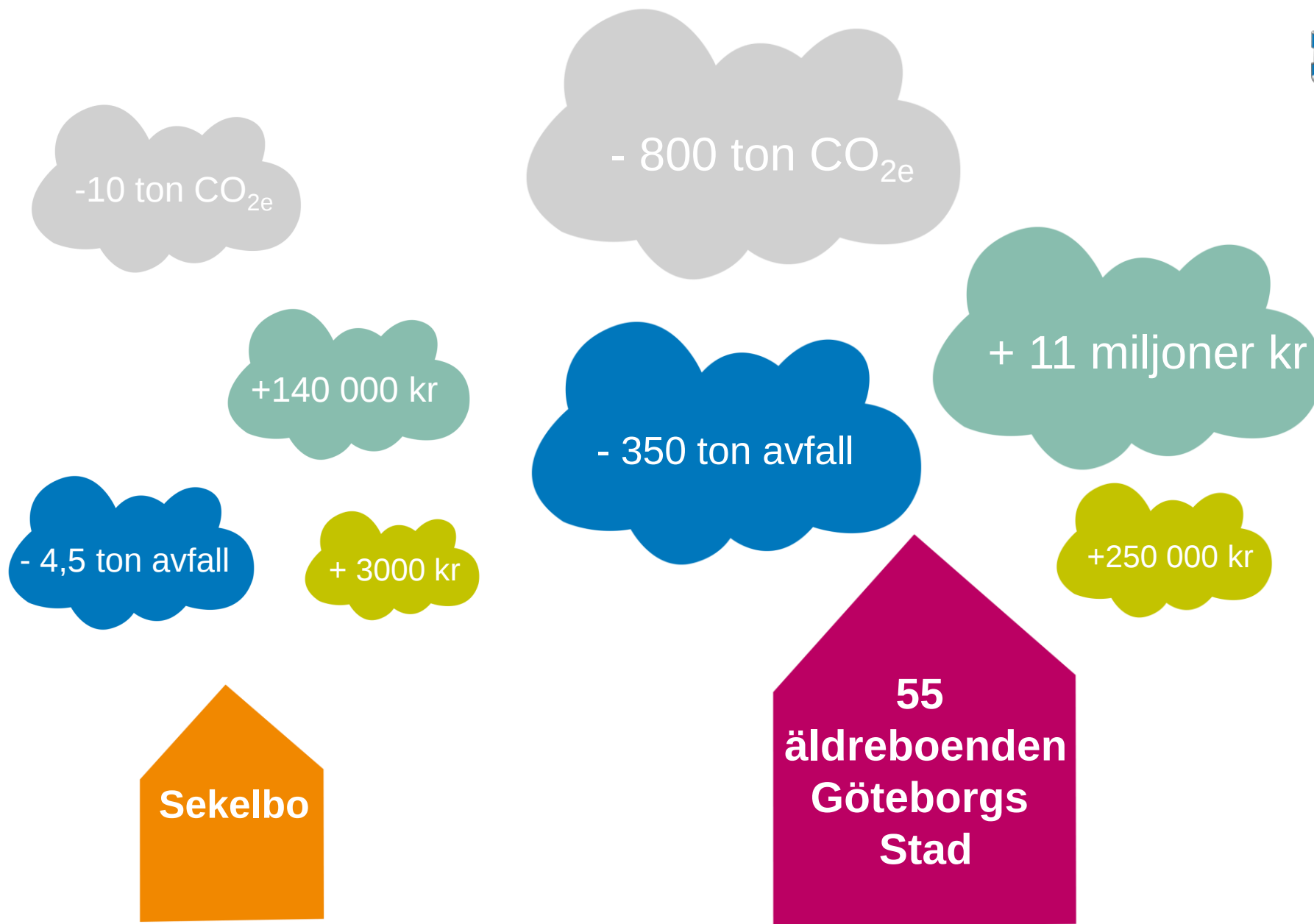
matsvinn

inkontinensskydd

Sekelbo gjorde det!

- 23 % matavfall
- 10 % restavfall

Införs på alla äldreboenden

Göteborgs
Stad

Vägledning

Checklistor

Förebygga avfall vid upphandling

1. Produkter in (ramavtal eller sortiment)
2. Produkter ut (ramavtal eller sortiment)
3. Nya eller ändrade ramavtalskrav
4. Nya ramavtal
5. Tjänster och produkter som inte finns på marknaden (innovationsupphandling)

Nya eller ändrade ramavtalskrav

Reservdelar, garantitid, serviceavtal

Uppgraderbar

E-faktura som standard

Reklam nej tack

Returemballage

Nya ramavtal

**KEEP
CALM
AND BUY
SECOND
HAND**

Göteborgs
Stad

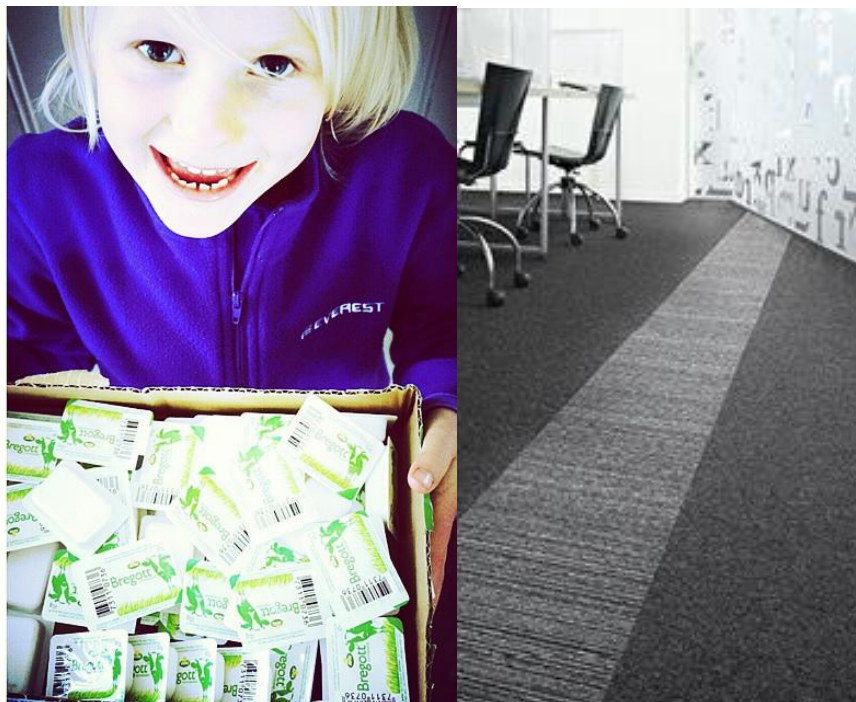
Innovationsupphandling

Livslängd

Korttidsleasing

Portionsautomat

Funktion

Minska avfallet vid inköp

Färre inköpare

Begränsa inköpssortimentet
- inför standardprodukter

Håll koll på lager

Håll inte för stora och många lager

Återkoppla till inköpare, upphandlare

Utbilda

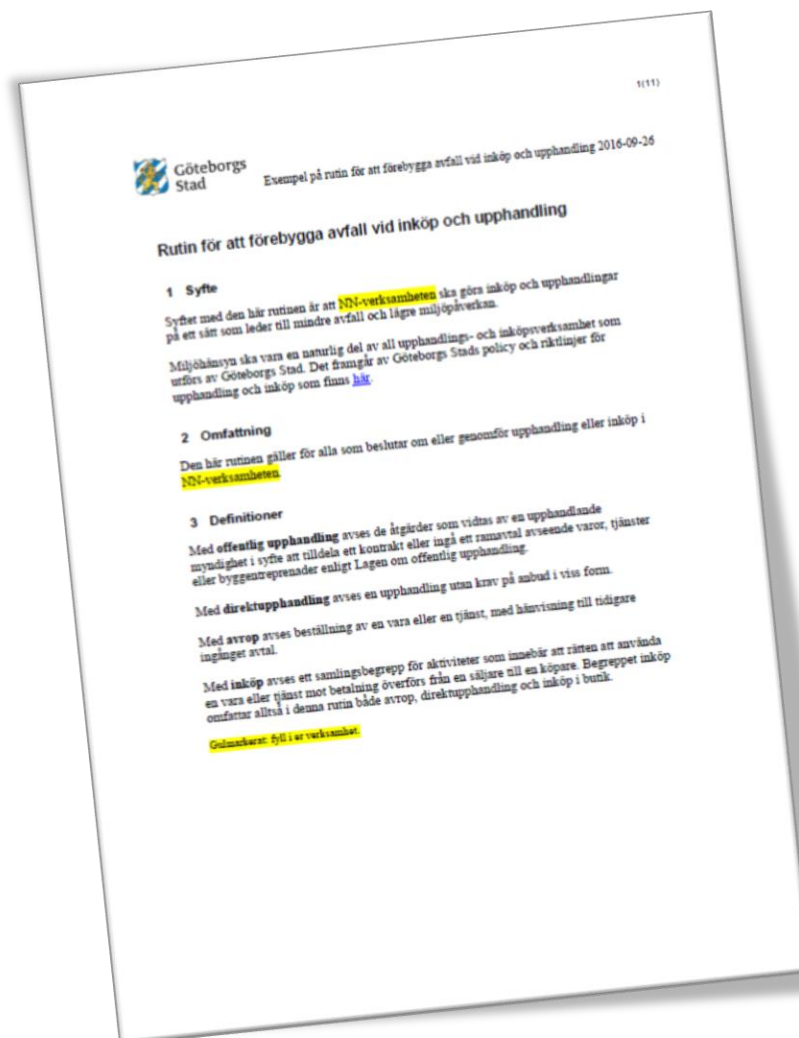
Östeborgs
ad

Kapitel om inköp och upphandling

Mallrutin

E-utbildning

**INNAN inköp
och upphandling**

**VID inköp och
upphandling**

Innan inköp och upphandling

1. Finns behovet?
2. Reparera, uppgradera
3. Dela eller låna
4. Hyr eller leasa
5. Återanvänd

Tänk efter före

1

KOLLA BEHOV

- ☐ Bedöm om produkten verkligen behövs.

2

KOLLA LAGER

- ☐ Kolla om produkten finns i lager någonstans i verksamheten.

3

REPARERA OCH UPPGRADERA

- ☐ Kan en produkt ni redan har repareras, uppgraderas, renoveras eller designas om?

4

DELA OCH LÅNA

- ☐ Kan fler i verksamheten dela samma produkt istället för att var och en har egen?
- ☐ Kan produkten lånas?

5

HYR OCH LEASA

- ☐ Kan produkten ersättas av en tjänst, hyras eller leasas? Till exempel utskrift istället för skrivare.

6

ÅTERANVÄND

- ☐ Finns produkten på Tage, Göteborgs Stads interna bytessajt?
- ☐ Kan produkten köpas begagnad? I den juridiska vägledningen Återanvänd i Göteborgs Stad finns regler för köp, försäljning och gåvor.

Vid inköp och upphandling:

Välj rätt produkt

Flergångsprodukt

Kvalitet och livslängd

Materialeffektivitet

Uppgraderbar

Reparerbar

Valbara tillbehör

Laddningsbar

Återanvänd, återvunnen

Göteborgs
Stad

Förbrukningsvaror

Tillgängliga
Doserbara

Göteborgs
Stad

Förpackningsavfall

Returemballage

Lösvikt

Refill

Olika storlekar

Rätt mängd

Avbeställningsmöjlighet

Återlämningsmöjlighet

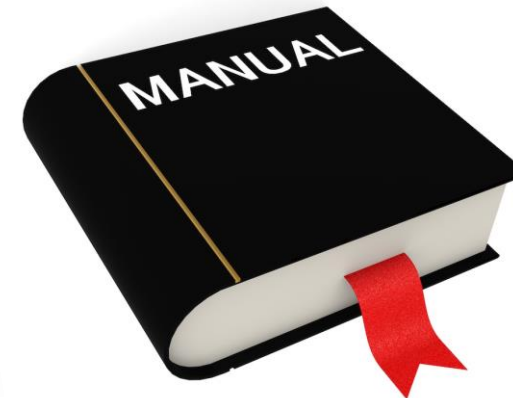
Undvik extravaror

Pappersavfall

Erbjuda e-faktura

Elektronisk dokumentation

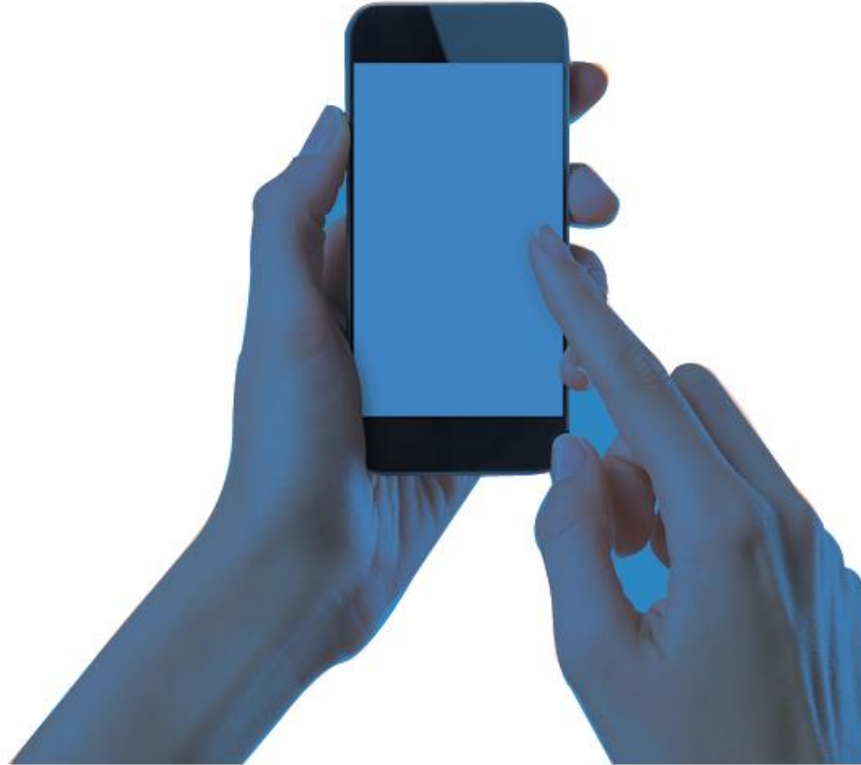
Avböj reklamutskick

Göteborgs
Stad

Användning

Lätt att använda
Manualer

Samarbete Inköp och upphandling

Utbildat samtliga upphandlare

Tar in produkter

Marknadsföring

Tips

Utgå från verksamheterna

Var konkret

Var uthållig

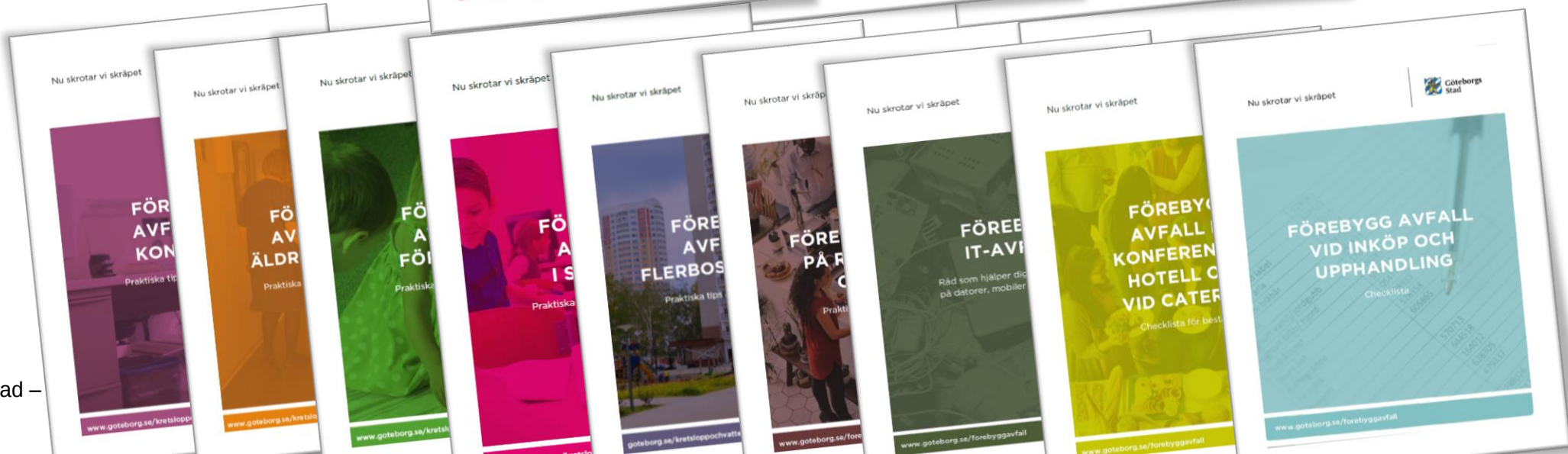
Våga styra, våga plocka bort

Kommunicera med verksamheterna

Vägledning

Checklistor

Kontakt

anna.hjort@kov.goteborg.se

www.goteborg.se/forebyggavfall

Michael Kazmierczac, Gästrike
Återvinnare

Välkommen !

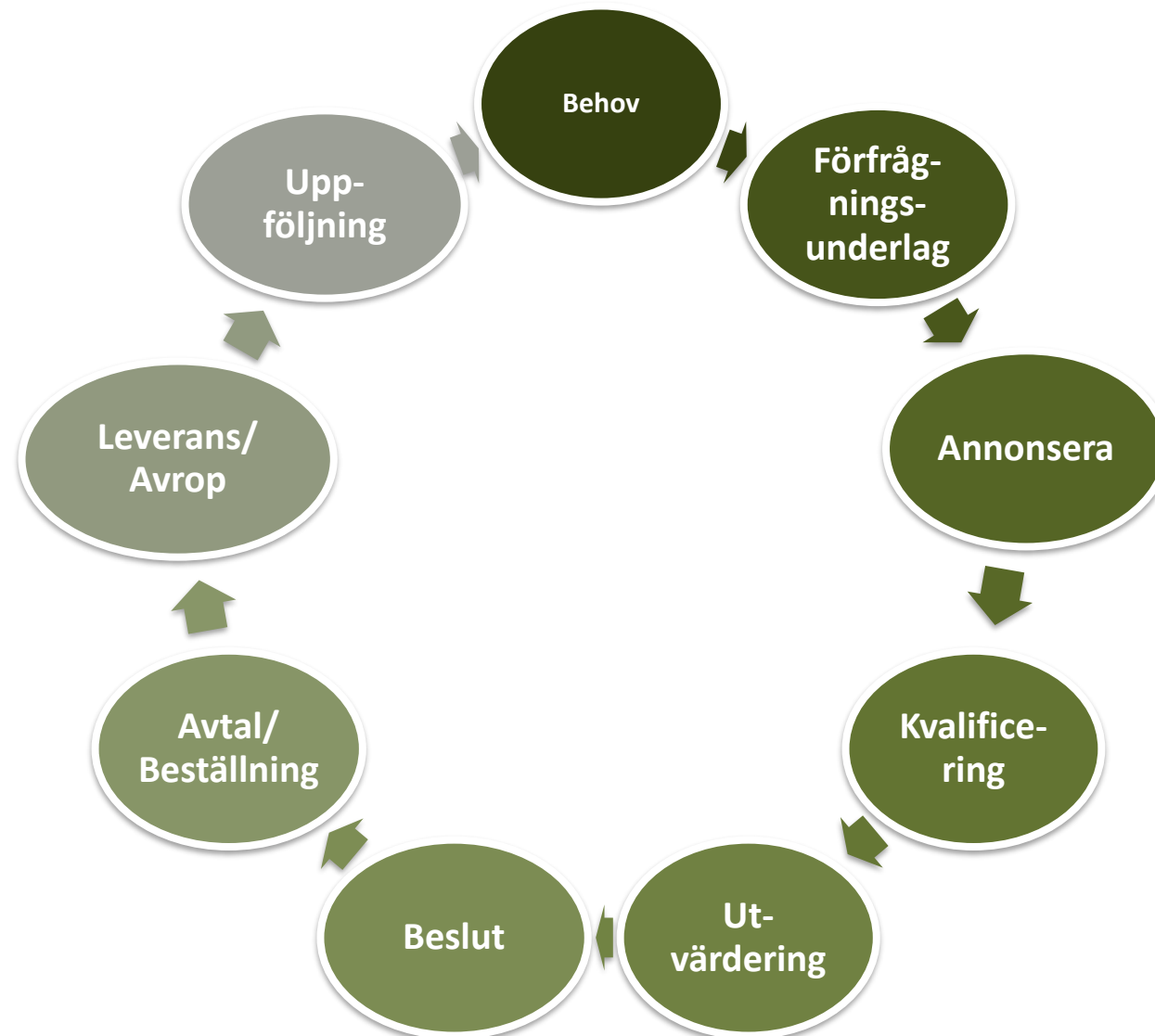
Gästrike
återvinnare

Cirkulär ekonomi och upphandling

Inköp under förändring

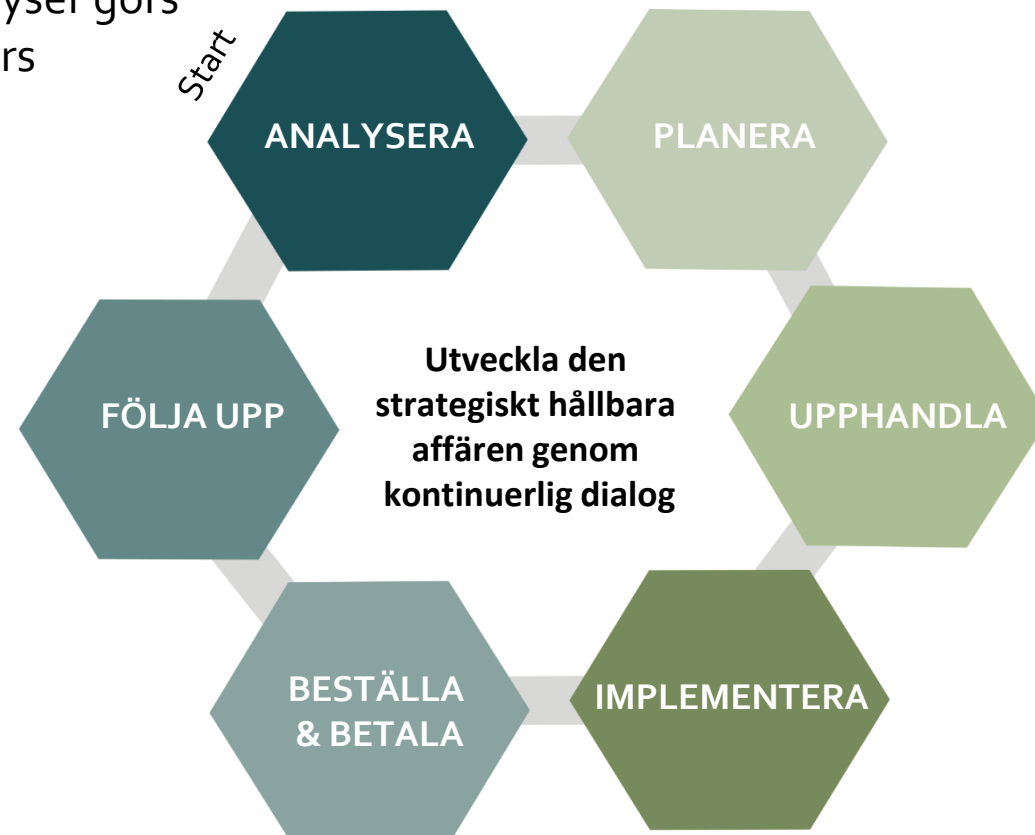
- 2000 – skall-krav gäller för upphandlingen, repa register, svårt att acceptera dialog med leverantörer.
- 2005 – bör-krav börjar ta form, frågor och svar sker mot förfrågningsunderlag miljö har kommit in som en del av viss upphandling.
- 2010 - strukturerad upphandling via system påbörjats, upphandlingsmodeller med utvärderingar har tagit mark, leverantörsdialoger börjar bli allt mer legitima.
- 2015 - Hållbar upphandling, social hänsyn har tagit sig in i förfrågningsunderlag, utökade leverantörsdialoger, fler upphandlingsformer, modeller för utvärdering, marknadsdialoger och tillvägagångssätt gällande krav är satta inom någon bransch.
- 2020 - Hållbarhet och miljökrav i upphandling börjar bli allt mer naturligt. Att upphandla med mervärden sker allt oftare.

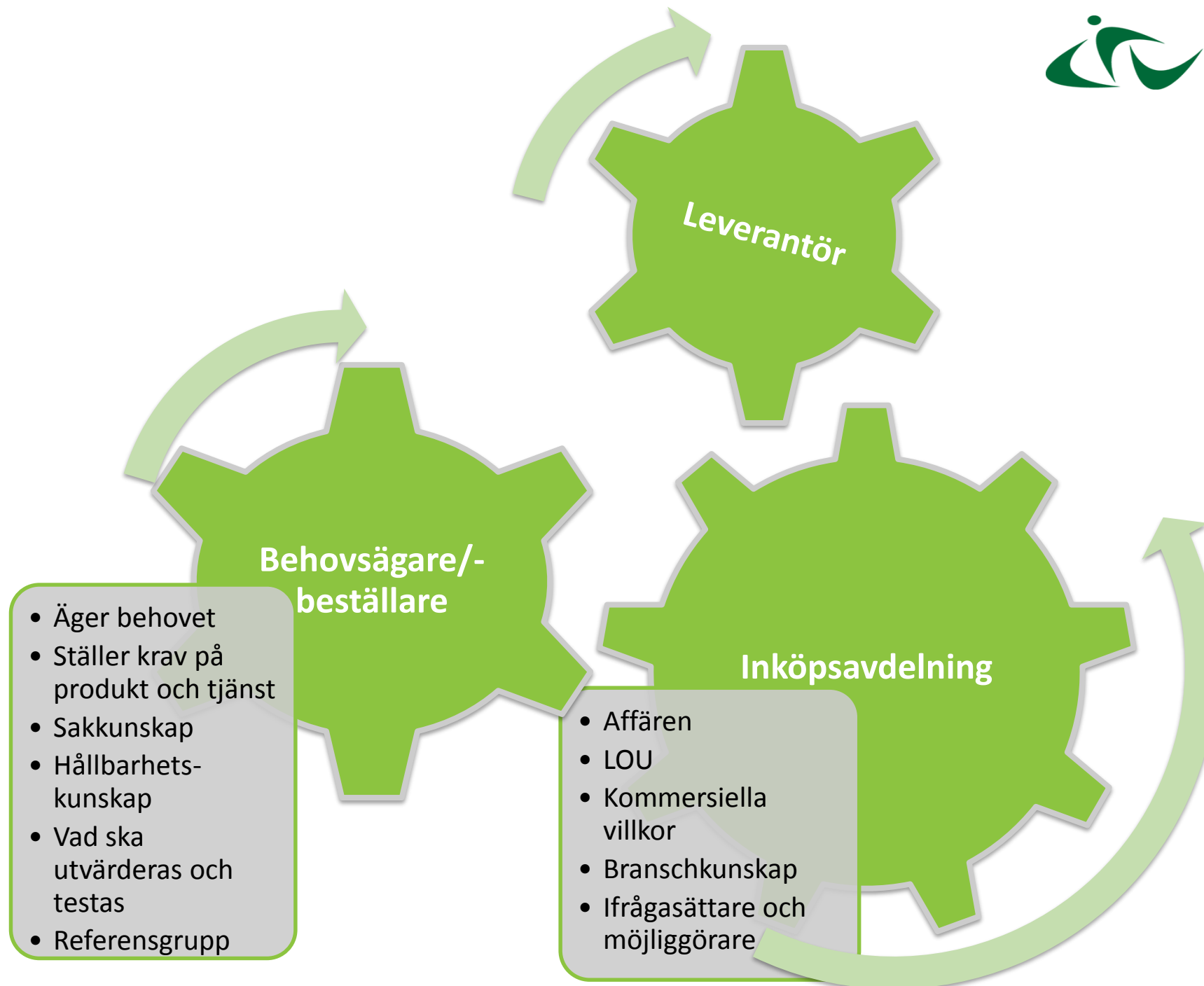
Var börjar inköpet? (Traditionell)

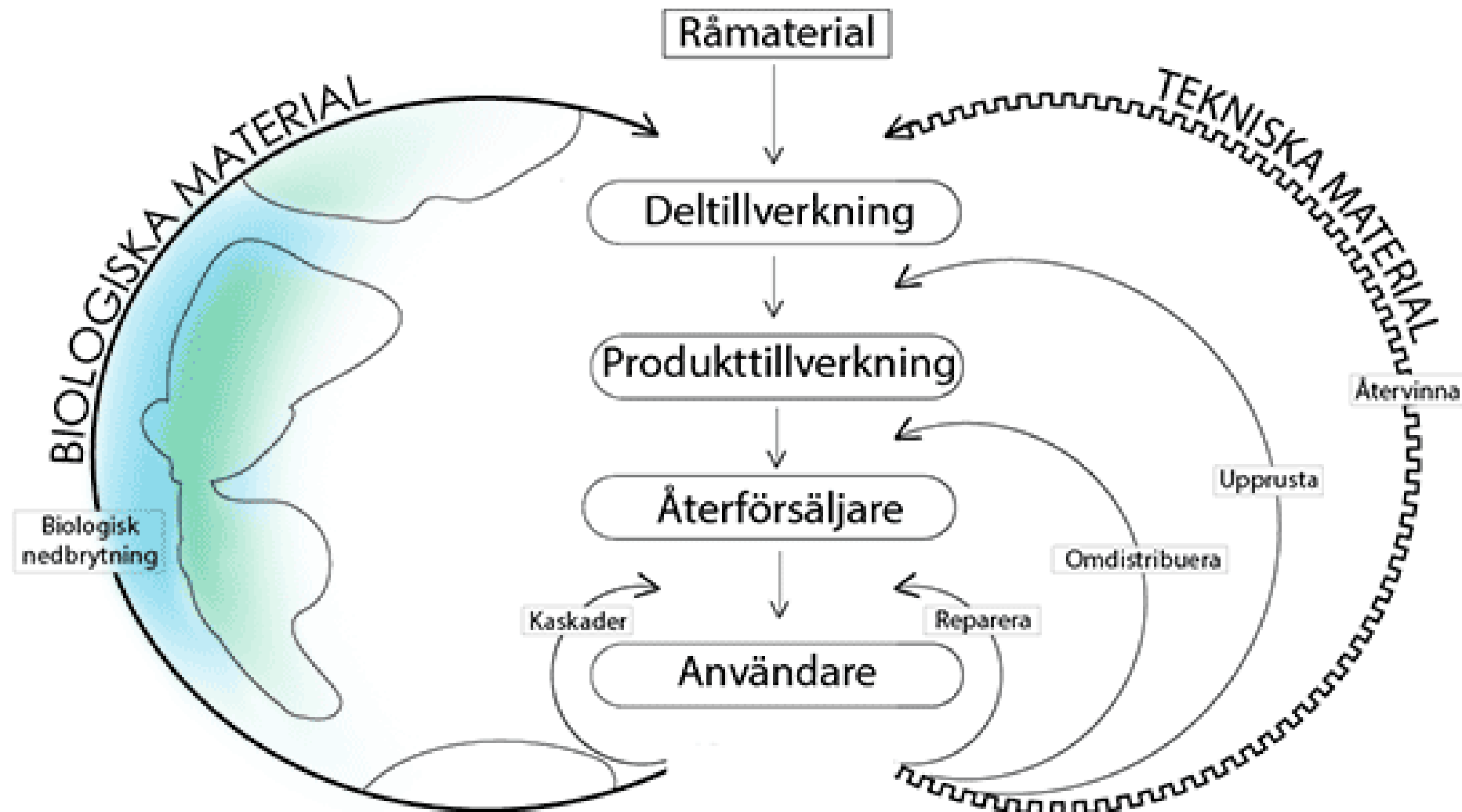
Inköpet blir strategiskt

Inköp och upphandlingspolicyn
Inköpsprocesser växer fram
Inköp blir kategoriserat
LCA-kalkyler tas fram och livscykelanalyser görs
Investering och upphandlingsplaner görs

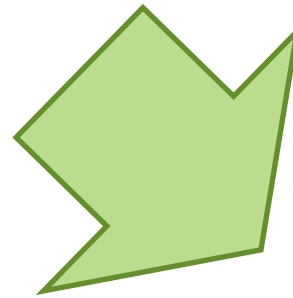

Att tänka cirkulärt inom inköp

Miljökrav – Vad gör vi

- Transporter och logistikprocesser
- Förpackning och återvinning
- Produktionsprocesser
- Inte äga utan leasa
- Ägande över tid
- Återbruk

Följ upp!!

Att ställa krav

- Inriktningsmål (text med viljeinriktning)
- Direkt påverkan i upphandling (obligatoriska krav)
- Indirekt påverkan i upphandling (utvärderingskriterier)

Omvärldsbevakning och marknadsdialoger

Upphandlingstext X kommun

Transporter och bränsle

X kommunkoncern har ett mål att bli fossilfritt 2020 för alla resor och transporter. Ett annat mål är att öka biogasproduktionen och därför ser vi positivt på att leverantören använder fordonsgas i sina transporter.

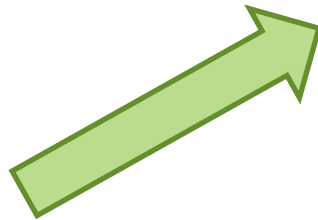
Leverantören ska på anmodan redovisa vilka fordon och vilka typer av bränslen som leverantören använder vid leveranser/uppdrag av varor och tjänster. Leverantören ska på anmodan eller vid uppföljningsmötena redovisa statistik över typ av bränsle (tex andel fossilfritt eller bränsletyp) samt om möjligt körda km och inköpt bränslevolym. Leverantör följer upp underleverantör på samma sätt.

Leverantören ska på anmodan redogöra för i vilken omfattning fossilfria drivmedel används vid leverans och hur målsättningen ser ut om hur stor andel de fossilfria drivmedlen utgör årligen fram till avtalstidens slut. Leverantören ska även ange typ av fossilfria drivmedel som används och hur man arbetar för att påverka sin drivmedelsleverantör att undvika palmolja och avfallsprodukter från palmolja i sitt drivmedel. Målsättningen är att leverantörens fordon senast 2020 primärt skall drivas av förnybart bränsle t.ex. fordonsgas, el, etanol, biodiesel (HVO 100).

Effekt text på krav alternativt utvärdering

- Är texten bra?
- Får texten effekt?
- Kan det få effekt?
- Hur kan det få effekt?

Viktigt!
Marknadsdialog

Direkt krav (Obligatoriskt krav)

- Euro 6 klassade fordon med förnyelsebart bränsle ska användas

Indirekt krav (Utvärderingskriterier)

<40 % av fordonsflottan kan tanka HVO,
prisavdrag 200 tkr

41-60 % av fordonsflottan kan tanka HVO,
prisavdrag 400 tkr

61-80 % av fordonsflottan kan tanka HVO,
prisavdrag 600 tkr

80 % < av fordonsflottan kan tanka HVO,
prisavdrag 800 tkr

Samhällsansvar - klimatansvar

- **Ägarkostnad/samhällskostnad**
 - Vad är den ekonomiska livslängden?
 - Vad är produktens livslängd?
 - Eftermarknad för produkten?
- **Klimatkostnaden**
 - Vad är produktens livslängd?
 - Hur ser eftermarknaden ut (återbruk)?
 - Potential för affärer (marknad/eftermarknad)

Upphandling 2030 – vad händer?

- Hållbarhetskraven kommer att ingå naturligt i upphandlingarna
- Klimat- och hållbarhetskategoriserade inköp

Miljöpåverkan

Hävstång, Återbruk IT	Strategiska produkter. Ex. drivmedel
Icke kritisk, Livsmedel	Flaskhals, Fordon

Tid/kostnad

Vad har vi gjort annorlunda till 2030

- Ställt frågan om hållbarhet i upphandlingen
 - Behovsägaren/beställaren
 - Upphandlaren
- Öppet sinne för nya sätt att utvärdera anbud
 - Upphandlare guidar i modeller/kriterier
 - Brainstorming
- Ökad dialog med marknaden om hållbarhet

Tack för oss!

gastrikeatervinnare.se

michael.kazmierczak@gastrikeatervinnare.se

LUNCH

11:40-12:30